

Foto: Alex

CO NOVÉHO POD SLUNCEM?

A to ne pod sluncem ledajakým, nýbrž pod sluncem africkým. Jak jsem totiž slíbil, přátelé, podíváme se dnes na liturgii, jak ji slavily a slaví církve alexandrijské tradice. Můžeme říci, že tato tradice se dělí do dvou větví – egyptské a etiopsko-eritrejské. Pojdme si o nich něco říci.

V Egyptě se liturgickým jazykem stala koptština. Je to podivuhodná řeč, která vlastně představuje nejzazšího potomka jazyka starých Egyptů! Jen si to představte – jazyk s pětitisícetou historií... V dnešní době se už v běžné konverzaci nepoužívá, ale církve v něm stále slaví liturgii. Proto se také této církvi říká koptská a její členové, egyptští křesťané, jsou nazýváni Koptové. V současnosti tvoří přinejmenším desetinu obyvatel Egypta. Z Egypta se křesťanství dostalo do Etiopie, kde si až dosud udrželo jednoznačnou převahu. Dlouhá staletí byla Etiopie neboli Habešské císařství jediným křesťanským státem Afriky (a v některých dobách jediným nezávislým). Zde se bohoslužebnou řečí stal jazyk ge'ez. I ten se již v současnosti krom liturgie nepoužívá.

Kdo stál u kořenů?

Alexandrijská církev pokládá za svého zakladatele evangelistu Marka. Proto také nejstarší liturgie alexandrijské tradice nese pojmenování liturgie sv. Marka. Vznikla původně v řečtině, pozdější koptský pře-

klad pak bývá zván liturgie sv. Cyrila, i když tento světec žil dobrá dvě století před vznikem tohoto překladu.

O sv. Cyrilovi z Alexandrie víme, že byl velmi bojovným obhájcem víry církve na koncilu v Efezu roku 431. Zde bylo zásadní otázkou, zda lze o Kristu mluvit vždy a jednoznačně jako o Bohu – zda tedy lze například říci, že „Bůh za nás zemřel na kříži“. I díky Cyrilově vášnivému vystupování zvítězilo vyznání víry, které v podstatě říká: ano, můžeme – vždycky je důležitější, kdo je Ježíš, než co je Ježíš. Vyznáváme-li tedy, že Bůh se stal člověkem v Ježíši Kristu, můžeme se vším všudy hovořit o Kristu jako o Bohu, a tedy vše, co vypovídáme o Kristu, lze říci o Bohu.

Klíčovým bodem, který tenkrát rozvířil koncilní debatu nejvíce, byla otázka, zdali lze o Ježíšově Matce mluvit jako o Matce Boží. A koncil odpovídá: lze – vždyť protože je Matka Vtěleného Slova, je Matka toho, který je v skutku Bůh. Koneckonců mariánská úcta byla v Egyptě od prvopočátku velmi silná. Právě v Egyptě se našla destička s modlitbou Pod ochranu tvou se utíkáme, tedy nejstarší záznam mariánské modlitby vůbec – a jedno z nejstarších použití řeckého výrazu Theotokos, tedy Bohorodička. A mariánské prvky, oslava Panny Marie, ba dokonce liturgické texty zaměřené přímo k ní, jsou jedním z nápadných rysů alexandrijských liturgií.

Co o nich ještě víme?

Například to, že se v některých rysech podobá liturgii západní, totiž římské. Znáte to na postavení epiklézy, tedy prosby o seslání Svatého Ducha. Ta totiž zde – na rozdíl

od antiošské, tedy syrské tradice – předchází samotná slova ustanovení.

Součástí eucharistické modlitby – mohli bychom tuto část nazvat „prefací“ – jsou rozvinuté společné prosby, mající téměř podobu litaní. Mezi nimi má zvláštní prosba za vodu, totiž aby Bůh „dal vodám Řeky plynout v jejich správné míře. Touto Řekou je pochopitelně mině Nil, který už od nejstarších dob určoval rytmus života ve svém povodí, tedy především v Egyptě. Můžeme tedy říci, že koptská liturgie je velmi konkrétně srostlá se zemí, v níž je slavena, s potřebami lidí, kteří se k jejímu slavení setkávají.

A to by ostatně mělo být v liturgickém životě církve pravidlem. Něco podobného požadovala synoda reprezentující církve z povodí jiné velké řeky, totiž z oblasti Amazonie. Vidíme tedy, že tento požadavek je zcela v souladu s nejstaršími tradicemi.

A tato soundéžnost s místní kulturou, s domácím prostředím je vlastní i pro etiopsko-eritrejskou liturgii. Ta zase čerpá mnohé hudební prvky z domorodé tradice. Nás by nejspíše překvapilo, jaký rytmus jí udává sbor dřevěných hudebních nástrojů včetně velkého bubnu zvaného kamaro. A opět bychom mohli říci: rytmická hudba v liturgii? Včetně tance a potlesku? Nic nového pod sluncem!

Kéž se tedy nebojíme nových věcí; často mají velmi staré kořeny. Jimi církve vrstá do této země tady a teď – protože Bůh se stal člověkem na konkrétním místě a v konkrétním čase.

Tuto božskou aktuálnost s přesahem do věčnosti vám všem přeje otec Zdeněk Drštka

BOŽÍ INFLUENCER

TEXT ZBYNĚK PAVIENSKÝ
KRESBA CZINA

